

הכהנים והלויים

בענין עבודת כהנים לויים ובכורות

לעתיד לבוא

להערות

0548437808

כהנים ולויים ובכורות לעת"ל

החיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת כ' סי"ד) כ' בשם האריז"ל שאמר עה"פ ביחזקאל (פמ"ד ט"ו) והכהנים הלויים בני צדוק, דלעת"ל יהיו הכהנים יהיו לויים, ובמדבר קדמות (מערכת ק אות יג) הביא מכת"י מהר"נ שפירא, ובסוף הדרוש כתב וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים ר"ת משה לוי אהרן כהן אבל לעתיד בעת ההיא יעמוד מי"כאל ר"ת משה יהיה כהן אהרן לוי.

ובס' צוארי שלל הפטרת פ' אמור (אות א') כתב עה"פ והכהנים הלויים, פירש רבינו האר"י זצ"ל דלעתיד לבא הכהנים יהיו הלויים וזה שאמר והכהנים הלויים והאריך מאד בסודן של דברים, והפסוק הזה תרתי איתנהו ביה והכהנים הלויים, שהכהנים לעת"ל יהיו הלויים שהם עתה, ועוד הלויים בני צדוק כלומר דלעתיד הלויים יהיו בני צדוק שהם כהנים עתה יהיו לעתיד הלויים אשר שמרו את משמרת מקדשי חוזר ללויים שהם עתה שיהיו כהנים לעתיד וכמו שכתבנו והכהנים לעתיד הם הלויים אשר שמרו את משמרת מקדשי דהלויים הם שומרי משמרת הקדש במחנה לויה ואינם מקריבים ולעתיד המה יקרבו

יותר שיהיו במחנה כהונה. ולשרתני בקרבנות ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם שיהיו כהנים, ע"כ.

ובס' מרגליות הים מסכת סנהדרין (ק"ט ב' אות י) הביא מס' הגלגולים להאריז"ל (פ' מ"ד) שלעתיד יהיו כהנים אותם שהיו לויים, ושם (פמ"ה) לעתיד שינקו ויטהר קין ויחזור לכבודו מה שהיה תחילה, כהנים עובדים יטלו הלויים עבודתם ומעלתם באופן שהכהנים יהיו הלויים והלויים יהיו הכהנים, וע' שער הגלגולים (הקדמה ל"ה), וע' בשמו"ר (פל"ז ס"ד) כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך הרע לו, שר"ל שהרע לו בראותו שאין עוד התקון השלם כאשר היה במחשבה תחילה שאז יהיו הכהנים בבחינת הלויים היינו בגבורות ואז יהיה תקון קרחת. וע' תוס' קדושין (ל"א ב' ד"ה איסתייע מילתא), והביא מש"כ המלבי"ם פ' חוקת (תורה אור קמ"ז א') שלעתיד לבוא יהיה כל שורש קין בפנים באופן כי מה שהיה עד עתה בחינת לויים שהם מצד הגבורה משורש קין כולם יעלו בבכורים שהיא הכהונה.

ובזה ביאר בשמי קדם מהדו"ת על מדבר קדמות (שם) מש"כ בילקו"ש פ' אמור (רמז תקכ"ג) ובתו"כ (פ"ט כ"ב) שבאותה שעה שברך אותם זכה אהרן בנשיאות כפים

לו ולבניו עד שיחיו המתים, דלאחר תחה"מ לא יהיו אהרן
ובניו כהנים אלא לויים.

וצ"ע דזאת התורה לא תהא מוחלפת, ואנו מתפללים והשב
כהנים לעבודתם ולויים לשירם ולזמרם, ובפ' ברכת
כהנים בפ' נשא (פ"ו כ"ג) כ' אמור אל הכהנים בני אהרן כה
תברכו ואין לויים בכלל, ואמרו במסכת בכורות (ד' ב')
ולדורות מנלן, אמר קרא, והיו לי הלויים והיו בהווייתן יהו,
ואי' שם, והיו לי הלויים, כהנים מנלן, כדרכי יהושע בן לוי,
דאמר ר' יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו
כהנים לויים, וזה אחד מהן והכהנים הלויים בני צדוק,
ומפורש אמרו במסכת סנהדרין (צ' ב') מניין לתחיית המתים
מן התורה שנאמר ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן,
וכי אהרן לעולם קיים, והלא לא נכנס לארץ ישראל,
שנותנין לו תרומה. אלא, מלמד שעתיד לחיות, וישראל
נותנין לו תרומה מכאן לתחיית המתים מן התורה. ומבואר
בכ"ד בש"ס שאהרן ובניו יחזרו לעבודה, והגמרא ביומא
(ה' ב') דנה כיצד ילבישו, ואם יצטרכו משיחה מחדש,
וביותר מכך דנה הגמרא בתענית (י"ז א') ובסנהדרין (כ"ב ב')
למה מותר לכהן לשתות יין בזמן הזה, שמהרה יבנה בית
המקדש ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא, ובני נ"י אמר
שהאריז"ל לא אמר רק ע"פ סודן של דברים.

ובאמת אהרן היה גם בכור ובכל ענין יעבוד לעת"ל, למש"כ באור החיים פ' במדבר (פ"ג מ"ה) מחז"ל, שהבכורות יחזרו לעבוד לעת"ל ככהנים, ואהרן יטול תרומה כבכור, אמנם עי' דעת נוטה פ' במדבר (הערה ע"ח) שכ' רבינו דגם לדברי האוה"ח לא יטלו מתנו"כ ולא יהיו מוזהרין על טומאת מת, רק יחזרו לעבוד כמו שעבדו מתחילה לפני מתן תורה עי' בכורות (ד' ב'). ונשאל, דבחזון איש (ואו"ח סי' קכ"ה סק"ז ובכורות סי' ט"ז סק"ח) מבואר דלולא חטא העגל היה ניתן לבכורות עבודת הלויים והיינו לשיר ולמשא ואמאי לעתיד לבא לא היו עובדים ככהנים השיב, אינו מוכרח ואליהו יכריע.

וז"ל האור החיים (שם) והיו לי הלויים אני ה'. הכונה במאמר אני ה', לומר שהגם שאמרו רבותינו ז"ל עתידה עבודה שתחזור לבכורות, לא ירדו הלויים מהיות לה', והוא אומרו והיו לי אני ה' כשם ששמי לעולם ועד כמו כן יהיו לי הלויים, וע"ע באור החיים פרשת ויחי (פמ"ט כ"ח) אשר דבר וגו' ויברך וגו'. הגם שראינו שלא ברך ראובן ולא שמעון ולא לוי, יגיד הכתוב כי דבורו הקשה להם היא ברכתם והוא אומרו אשר דיבר וגו' ויברך וגו' ומה שאמר לראובן דברי קנטור שם צוה את הברכה על

דרך אומרם עתידה עבודה שתחזור לבכורות, וכפי זה כיון שקבע לו שם הבכורה עתיד הוא לעמוד לשרת לעתיד לבא ותמצא שהצדיקים צופים ומביטים על העתיד, ולטעם זה השתדל יעקב לקנות הבכורה מעשו לבל יהיה לו חלק בעבודה לעתיד לבא. והגם שנתנה העבודה ללויים שקולים הם ויבואו שניהם לעבוד עבודת הקודש כי מעלין בקודש ולא מורידין.

ועי' בתשובות והנהגות (ח"ז סימן י"ט) שבר תמה הגאון מבריסק זצ"ל על דברי האוה"ח שלא מצינו לזה שום מקור בקדמונים ומנ"ל ד"ז, וכן יעוין בחשוקי חמד קידושין (ע"ד א') מספר בנין אב (פרשת במדבר) שמרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, אמר לו שחידוש זה של האור החיים הק' לא נאמר בחז"ל, ולא יתכן הדבר שתחזור העבודה לבכורים. ומבואר בכ"ד בש"ס שאהרן ובניו יחזרו לעבודה. ואפשר שיהיה בזה תקופות שונות, ועי' באילת השחר פ' כי תשא (פ"ל ל"א) דלמש"כ האוה"ח בפרשת ויצא (פכ"ט י"ח) ובפרשת במדבר (פ"ג מ"ה) דלעתיד תחזור העבודה לבכורות, י"ל שהם יצטרכו משיחה, ובעצם דבריו יל"ע דהרמב"ם כתב את כל הלכות העבודה לכהנים וללויים ולא מזכיר מענין חזרת העבודה לבכורות, ומשמע דלא ס"ל כן.

ועי' בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ח או"ח סימן כ') אחרי החיפוש מחיפוש, לא יכולתי למצוא, איה איפוא מקור הדברים בודאי שהרב אור החיים נגלו אליו כל תעלומות, ומצא זאת בדברי רו"ל, באיזה מדרש וכדומה ואין אתנו יודע, עד מה איה איפוא ואמנם בכיוצא בזה מצאתי, בס' מדבר קדמות להחיד"א ז"ל, שכ' שם, באות כ' וז"ל כהנים, האר"י ז"ל כ' דלעת"ל הכהנים יהיו לויים והלויים יהיו כהנים ע"פ סודן של דברים ע"כ, ואפשר דמטעם זה תחזור העבודה לבכורות, דבזמן שניטלה העבודה מבכורות וניתנה לכהנים אז היו חילופים, שהכהונה היתה צריכה למרע"ה, ואהרן לוי כמ"ש אהרן אחיך הלוי, אלא מסיבת סירובו של משה בשליחות ה', ניטלה ממנו הכהונה וניתנה לאהרן וזה היה בתור אופן זמני בעוה"ז, אמנם לעת"ל יחזור הדבר לקדמותו שהכהונה תהיה למרע"ה כמו שעלה במחשבה בראשונה, והלויה תהיה לאהרן, כמ"ש אהרן אחיך הלוי ע"ש. ובדעת נוטה פ' במדבר (הערה ע"ד) מובא מרבינו במכתב דגם לאוה"ח לעת"ל יעבדו יחד גם הכהנים וגם הלויים וא"ש מה שמבואר בחז"ל שהכהנים יעבדו לעת"ל.

והתומים בספרו אהבת יהונתן (הפטרת אמור) כתב, וז"ל, והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת

מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני, (יחזקאל מד טו) ויש לדקדק למה אמר והכהנים הלויים ולא אמר הכהנים סתם, ונראה דהכא פירושו דוקא הכהנים הלויים, ולא הלויים, משני טעמים האחד דידוע הטעם שזכו הלויים לעבודה מפני שלא חטאו בעגל, דמעיקרא היה עבודה בבכורות, וכשחטאו זכו הם, ולעתיד יכופר עון העגל ויחזור העבודה לבכורות, ולא ללויים, זה שאמר הכתוב אף אני בכור אתנהו, הכוונה למלך המשיח, מלך המשיח יהיה כהן, וטעם השני דמן הדין לא שייך להם עבודה, שהם כעסנים, דכתיב, ארור אפם כי עז, רק יעקב הקדים להם רפואה למכה, שאמר אחלקם ביעקב וכו', ר"ל שיהיו עניים ולא יהיו בעלי גאות, משא"כ לעתיד יהיו כל אפין שווין ולא יהיה עניים ויחזור להם הגאווה ולא יהיו ראויים לעבודה, רק קשה אמאי יהיו הכהנים כשרים לעבודה, כיון שהם גם משבט לוי, ואף שיהיה העבודה בבכורות, הלא אין צריכים לכהנים, לזה אמר אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל, ויש להם זכות אחר, ולכך יהיו הכהנים בני צדוק כהנים גדולים, והבכורים כהנים הדיוטים. ויש להסתפק אם העבודה תחזור לבכורי האב, או לבכורי האם, או לשניהם יחד.

ועי' טעמא דקרא פ' במדבר (פ"ג י"ג) במש"כ הקדשתי לי כל בכור בישראל, מאדם עד בהמה לי יהיו אני ה', דאינו מובן מהו לי יהיו, דנראה דכן יהיה לעולם, הרי לקח מהם הבכורה, וכ' דמכאן ראייה לדברי האור החיים שלעת"ל יחזור העבודה לבכורים, ולכאו' י"ל דיהיה קיים לעולם לענין קדושת בכורה שצריך פדיון, ובדעת נוטה (שם אות נ"ד) ביאר דכי לי כל בכור קאי אעבודה, ומוכח שיעבדו לעת"ל, ולפי"ז מש"כ האור החיים שכ"ה בחז"ל כוונתו למה שאי' בספרי פרשת בהעלותך (פסקא צ"ב) כל מקום שנאמר לי הרי זה קיים לעלם ולעולמי עולמים. ומייתי שם הספרי, בבכורות הוא אומר כי לי כל בכור בבני ישראל (במדבר ח יז), הרי דגם בכורות קיים לעולם, וכ"ה בילקו"ש פרשת יתרו (רמז ש"ד) בכל מקום שנאמר לי אינו זו לא בעוה"ז ולא בעוה"ב בכהנים כתיב וכהנו לי בלויים כתיב והיו לי הלויים, בישראל כתיב כי לי בני ישראל עבדים, בתרומה כתיב ויקחו לי תרומה, בבכורות כתיב כי לי כל בכור. ובהערה (שם) מובא מרבנו דמה שמבקשים והשב כהנים לעבודתם ולויים לשירם ולזמרם ולא מזכירים הבכורות י"ל דהבכורות חטאו ואין מזכירין חטאתם.

ועי' שם בדעת נוטה (אות נ"ה) שנשאל רבינו, דמדבריו בטעמא דקרא נראה שהבכורות יעבדו ככהנים,

ומדברי האור החיים נראה שיהיו לויים ולא כמו כהנים, וכ' רבינו, עי' במדבר רבה (פ"ד סי' ח') שבתחלה היו הבכורות מקריבים א"כ כשתחזור להם יקריבו, ונשאל, האך ישתנו דיני התורה לעתיד לבוא, והשיב, דכך היה הנבואה תחילה כמ"ש כי לי כל בכור לעתיד, וכן צ"ל גם לדברי האריז"ל, ועי' כעיי"ז בדברי הקוב"ש (ח"ב סי' כ"ט ס"א) בענין מצות בטילות לעתיד לבא והיינו לאחר תחית המתים דאילו לימות המשיח ודאי ינהגו כל המצות לכאורה קשה דהא אחד מעיקרי הדת הוא שזאת התורה לא תשתנה לעולם וי"ל דהכונה בעיקר הזה שדיני התורה לא ישתנו מכפי שנאמרו בסיני ע"י מרע"ה וגם זה נאמר בסיני שלעתיד לבוא יהיו המצות בטילות ולא יתחדש לעתיד שום דין מה שלא ניתן למרע"ה. והא דמצות בטילות לע"ל גם זה הוא אחד מדיני התורה המצויה אצלנו היום. וכן י"ל במה שאי' בסדור הגר"א (ברכת יוצר אור) ובמלבי"ם פ' חוקת (פי"ט ד"ה וכבר שמעתי) ובפתח עינים להחיד"א על אבות (פ"ה מי"ז), שלעת"ל יהיה הלכה כב"ש, וע"ע בספרו דבש לפי (מערכת ד' אות י"א), ועי' גם ביערות דבש (ח"ב דרושה ח') ואהבת יהונתן הפטרת אחרון של פסח דבזוהר אי' דלעתיד יהיה הלכה כב"ש, ועי' בחי' הריטב"א עירובין (י"ג ב' ד"ה אלו).

ובשלמי תודה חנוכה (סימן י"ג אות ה) ובס' שלמים מציון פ' נצבים (עמוד תשמ"ח) תמה בזה והביא שכאשר אמרו למרן הגר"מ שך זצ"ל את דברי הגר"א הללו לא האמין שכך אמר הגר"א וגם כשהראו לו את הדברים בסידור הגר"א פקפק בזה ואמר שהגר"א לא אמר את זה, והראה מש"כ המסילת ישרים (סוף פרק כ') שכתב במה שאמרו דהלכה כב"ה, וב"ש במקום ב"ה אינו משנה, ואסרו לעשות כב"ש אף לחומרא, ורבי טרפן שרצה להחמיר כב"ש אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה, וביאר המס"י ענין זה וז"ל, וזה שענין מחלוקת ב"ש וב"ה היה ענין כבד לישראל, מפני המחלוקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסוף סוף נגמר שהלכה כב"ה לעולם, הנה קיומה של תורה שגמר דין זה ישאר בכל תוקף לעד ולעולמי עולמים, ולא יחלש בשום פנים, שלא תיעשה תורה ח"ו כשתי תורות.

ומובא בס' שלמים מציון (שם), שכשנשאל רבינו זצ"ל, על סתירת דברי הגר"א מהמסילת ישרים, אמר שגם בשם האר"י כתוב כדברי הגר"א, ודחק בלשונו של המסילת ישרים שאין כוונתו גם לעתיד לבוא, שבזמן הגאולה תהיה הלכה כבית הלל, אלא כוונתו להדגיש את הענין הזה שההכרעה כבית הלל היא דבר שלא ניתן

לשינוי, ואסור אפילו להחמיר כבית שמאי, ולכן כתב את זה בלשון כזו שההלכה כבית הלל הוא דבר שנפסק לעד ולעולמי עולמים, אבל באמת לעתיד לבוא תשתנה ההכרעה ויפסקו כבית שמאי, ועי' בסוף דעת נוטה במדבר (מכתבים ד' ה') שהבכורים ישמשו לעת"ל וי"א גם הלויים, ונשאל בזה, שאם כונתו להספרי פ' בהעלותך בבכורות הוא אומר כי לי כל בכור בבני ישראל לי הוא וכ"מ שכ' לי קיים לעולם ולעולמי עולמים, אם כן הלא יש פסוק על זה, ואין זה שינוי הדין לעתיד לבא לעולם בבכורות וכך נאמר מלכתחילה שהעבודה תהיה בהם, ולמה שאמר מרן הגר"ז זצ"ל לא יתכן הדבר שלא נאמר דבר כזה בחז"ל וכוונת הספרי פירש שם בעמק הנצי"ב ומדבר הספרי דקדושת לבכור או להקריב בהמה טהורה ע"ש, ממצות הנוהגות בבכור להקרבת בהמה טהורה לעולם ככל המצוות, ולא מדין עבודת הבכורות בקרבנות.

ועי' בתורת אמן (ח"ב עמוד שכ"ב) בדברי הגר"א בענין ב"ש, שכשהציתי הדברים לפני מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל אמר לי שאין זה סתירה לזאת התורה לא תהא מוחלפת שכבר עתה נקבע דבר זה שלעתיד לבא יהיה הלכה כב"ש. ועי' במלבי"ם (שם) דבזה"ז אין הלכה כמותם

שעסקו בסתרי תורה ולעת"ל שיעסקו בזה יהיה הלכה כמותם, ועי' מש"כ הקובץ שעורים קונטרס דברי סופרים (סימן ה אות טז): נמצא כתוב בספרים שלעתיד לבא יהיה הלכה כב"ש ונראה הטעם לזה דהא ב"ש מחדדי טפי והאמת כדבריהם אלא דבזמן הזה אין אנו יכולין לירד לסוף דעתם כמו שאמרו גלוי וידוע שאין בדורו של ר"מ כמותו אלא שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו ומשו"ה אין הלכה כב"ש דאין לדיין אלא מה שענינו רואות אבל לעתיד לבא שיקוים הכתוב ומלאה הארץ דעה יתברר שהאמת כב"ש וע"כ יהא הלכה כמותם ומ"מ עתה אף שידוע לנו שהאמת כדבריהם אין הלכה כמותם כיון שלפי דעתנו והשגתנו שיש לנו עתה נראה יותר כדברי ב"ה. ועי' תורתך שעשועי (ח"א עמוד קכ"ו).

ופ"א כתבתי לרבינו זצ"ל בענין זה והבאתי שכ' בספרים בשם האריז"ל דצדיק כתמר יפרח סופי תיבות קרח שלעת"ל יהיה הלכה כקרח, וכתב לי על זה, ח"ו, ועי' דעת נוטה סוף במדבר (עמודים תרמ"א תרמ"ג) בהא דלעת"ל עתידין ממזרים להטהר, וכעת ראיתי מס' אגרא דכלה פרשת קרח עה"פ בקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. הנה מלבד

שהלשון כפול ומכופל, אף גם זאת אצל הקדוש נאמר והקריב ואצל אשר יבחר נאמר יקריב. ונ"ל דהנה הר"ן איש שבאו לחלוק על הכהונה מה היה סברתם, דבשלמא קרח ידוע לנו מכתבי קדש להאר"י ז"ל (והוא נרמז בזהר) דבאמת לעתיד לבא יהיו הלויים במדריגה על הכהנים כמעלת הזהב על הכסף (ועל כן לעתיד יהיה הלכה כבית שמאי כנודע), והנה קרח אכלה פגה, על כן לעתיד צדי"ק כתמ"ר יפר"ח ס"ת קר"ח כי שגבה מעלתו והדין עמו רק שאכלה פגה, ועי' מש"כ החיד"א בפני דוד פ' קרח (אות ט"ו) בשם גורי האריז"ל דצדיק כתמר יפרח סופי תיבות קרח שיהיה לו תקומה ותקון לעת"ל ובזכות שמואל ינצל ע"ש, וכן מובא בספר הליקוטים מהאריז"ל (תהלים צ"ב) צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח שבסוף הימים יעלה ומשה אמר זה המזמור על בלעם ועל קרח ע"ש, שיהיה להם תיקון לעת"ל, ולא שח"ו יהיה הדין עמו, ועי' בזה בס' ברכות שמואל פ' קרח (ברכת שלום אותיות י' ט"ו).